

HÄRJEDALENS KOMMUN
HERJEDAELIEN TJIELTE

Handlingsplan

Handlingsplan för Härjedalens grundskolor
och gymnasieskola gällande arbete mot
tobak, alkohol, narkotika och andra
berusningsmedel

Nämnden för bildning, fritid och kultur
2017-12-14

www.herjedalen.se

Inledning

Skolan/fritidsgården är en arbetsplats med nolltolerans mot droger. Skolan/fritidsgården ska vara en drogfri miljö och handlingsplanen är ett stöd för att förhindra och förebygga ohälsa, tillbud och olyckor i skolan. Handlingsplanen ska också vara en hjälp att motverka konflikter och utslagning bland elever på grund av missbruk. Hälsoperspektivet ska genomsyra verksamheten där friskfaktorerna ska stå i fokus. Att främja samverkan och dialog med föräldrarna är en viktig del i arbetet.

1. Vision

Skolan/fritidsgården ska vara en drogfri arbetsplats för elever och personal och verka för en trygg och hälsosam arbetsmiljö. Vår vision med det drogförebyggande arbetet är att barnen och ungdomarna i Härjedalens skolor och fritidsgårdar ska må bra och ha så god självkänsla att de inte tycker sig behöva någon form av droger.

2. Mål

- Att behålla våra barn och ungdomar tobaksfria.
- Att alkoholdebuten senareläggs.
- Att minska antal barn och ungdomar som provar och brukar droger.
- Att medvetandegöra och höja kunskapen hos alla som arbetar med barn och unga.
- Att på skolan ha nolltolerans för intag av droger.

3. Definition av droger

Droger är substanser som är sinnesförändrande och/eller beroendeframkallande. Med droger avses: tobak, alkohol, narkotika, icke medicinsk användning av läkemedel eller andra preparat som påverkar centrala nervsystemet, lättflyktiga lösningsmedel och gas samt dopningspreparat.

3.a Lagstiftning

Enligt **Tobakslagen** är det förbjudet med rökning i lokaler där det bedrivs barn- och ungdomsverksamhet. Det inkluderar förbud att röka på skolgårdar.

Vidare är det förbjudet att sälja tobak till unga under 18 år.

Enligt **Alkohollagen** är det olagligt att sälja eller skaffa alkohol till unga under 20 år och servera alkohol till unga under 18 år i utskänkningslokal.

Vidare är det olagligt för enskild att framställa sprit.

Enligt **Narkotikastrafflagen** är det brottsligt att inneha, använda, framställa och överlåta narkotika. Dessutom är det förbjudet att anskaffa, bearbeta, transportera och förvara narkotika för annans räkning samt medverka i försäljning.

Enligt **Lagen om förbud mot vissa dopningsmedel** får ej anabola steroider, för annat än medicinskt eller vetenskapligt ändamål, införas i landet, överlåtas, brukas, framställas, försäljas eller innehas.

Enligt **Socialtjänstlagen** 14 kap 1§ finns en anmälningsskyldighet för alla som arbetar i skolan att till socialtjänsten genast anmäla om ”de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd”.

4. Handlingsplanens delar:

Handlingsplanen ger vägledning i två riktningar.

1. Hur skolan ska arbeta förebyggande mot tobak, alkohol, narkotika och andra berusningsmedel.
2. Hur skolan ska agera när problem väl uppstått (genomförandeplan).
3. Ansvar och uppföljning

5. Förebyggande åtgärder:

All personal ska vara väl förtrogna med drogpolicyn och skolans handlingsplan. Skolan ansvarar för att informera om drogpolicyn och handlingsplan för samtliga elever och vårdnadshavare. Folkhälsoinstitutet och Myndigheten för skolutveckling har tagit fram fyra områden som visat sig ha effekt i det drogförebyggande arbetet i skolan.

- Samarbete och dialog med föräldrarna.
- Samtalsbaserad undervisning om tobak, alkohol och andra droger som en del av socialt och emotionellt lärande.
- Utbildning för personal
- Elevhälsan och den pedagogiska verksamheten i samarbete.

Utöver ovanstående utvecklingsområden ska skolan ha en genomtänkt modell för att engagera eleverna i drogförebyggande arbete samt skapa förutsättningar för dialog och samarbete med eleverna.

I skolornas respektive ordningsregler ska det framkomma att snusning inte är tillåtet under skoltid.

I kommunen finns projektet Tobaksfri duo för elever, åk 6 till åk 9.

Skolan samverkar med hundenheten vid polisen och narkotikahund besöker skolor enligt överenskommelse.

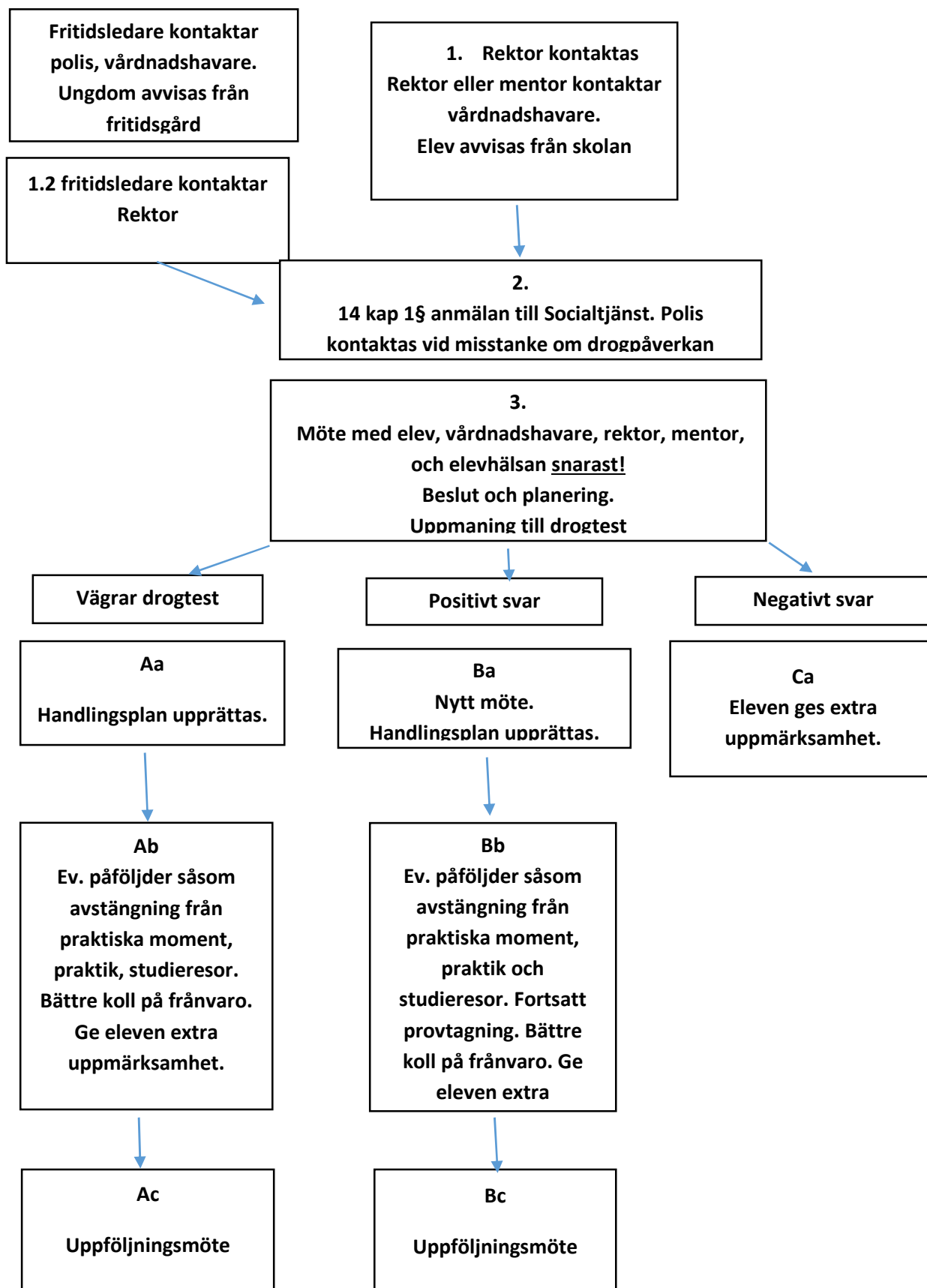
Personalen bör använda sig av ”Koll på Cannabis” – ett utbildningsmaterial för personal för att lära sig drogtecken och tidiga upptäckter av droger.

Kommunen har skrivit på och arbetar för Tobacco Endgame, Ett rökfritt Sverige 2025.

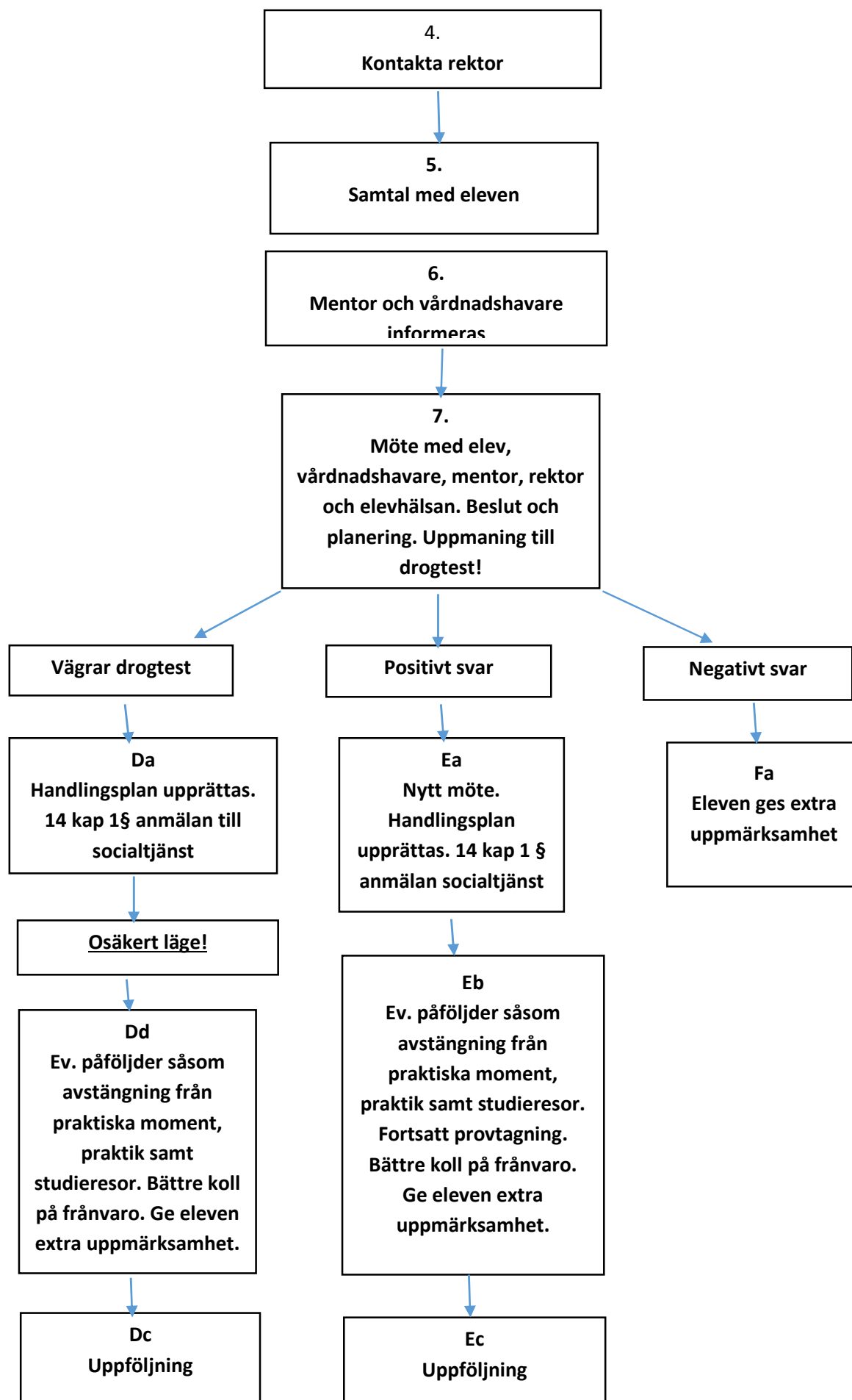
6. Genomförandeplan:

Medföljande genomförandeplan ska ge vägledning för hur personalen ska agera när en elev är uppenbart påverkad på skolan eller man misstänker att en elev missbrukar droger. Varje skola/skolområde ansvarar för att genomförandeplanen förankras. Vid drogtest samarbetar kommunens skolor med Hälsocentralerna.

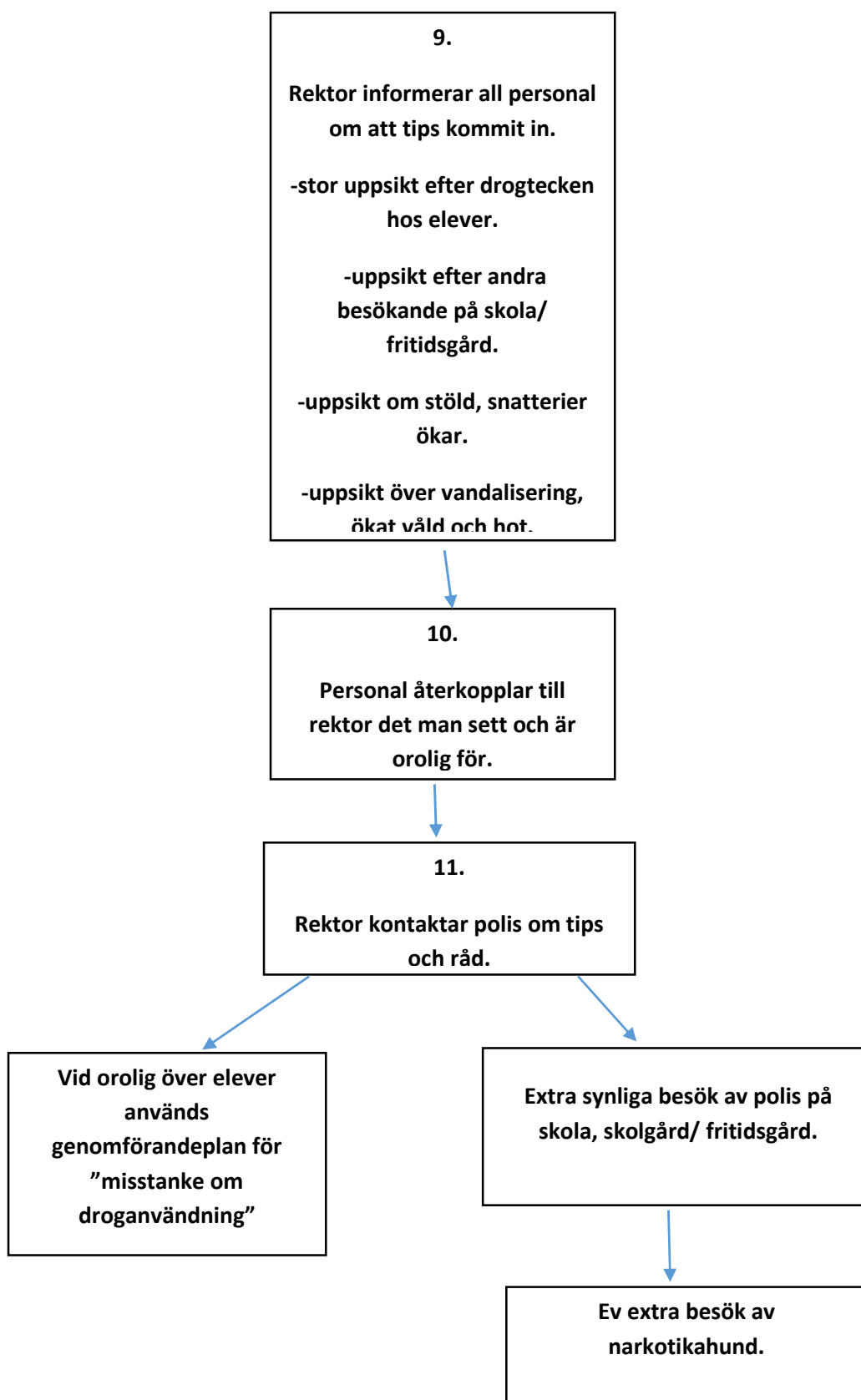
Genomförandeplan när elev bedöms vara uppenbart påverkad

Genomförandeplan vid misstanke om droganvändning

När tips kommit in om att droger erbjudits, köps, sålts, förvarats på skola eller fritidsgård

Genomförandeplan när elev bedöms vara uppenbart påverkad

1. Rektor kontaktas. Rektor eller mentor kontaktar vårdnadshavare. Eleven avvisas från skolan.

I de fall när det inte råder några tvivel om att eleven är påverkad till följd av droganvändning (se sidan 1.3. Definition av droger) har rektor på gymnasieskolan med stöd av skollagen 5 kap 6 § rätt att avvisa myndig elev. Sådant beslut delges nämnden för Bildning, fritid och kultur via skolchefen. Det interimistiska beslutet gäller till ärendet prövas slutligt av nämnden. För minderåriga gäller att vårdnadshavare kontaktas omgående för att ta hem eleven.

Vid rektors frånvaro kontaktas kurator eller skolsköterska.

1.1 vid drogpåverkade ungdomar på fritidsgården kontaktar fritidsledaren polisen och vårdnadshavare i fall ungdomen är under 18 år. Näst påföljande arbetsdag informeras rektor om det som inträffat. Därefter följer rutiner efter genomförandeplanen för uppenbart påverkad.

2. Anmälan till socialtjänsten

Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453). Observera att det är *allas* skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn. ”*Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter*” (14 kap 1 § Socialtjänstlagen).

Polis kontaktas för rådfrågning och upprättelse av anmälan.

3. Möte med elev, vårdnadshavare, rektor, elevhälsa samt mentor

Handlingsplan upprättas. Eleven uppmanas till drogtest och beslut fattas tillsammans med eleven angående hur många gånger urinprov ska lämnas. Provtagningen sker på närmaste Hälsocentral. Eventuellt beslutas om interimistisk avstängning kap 5 i skollagen. Sådant beslut delges nämnden för Bildning, fritid och kultur via skolchefen. Det interimistiska beslutet gäller till ärendet prövas slutligt av nämnden.

Drogtest

3a. Eleven vägrar drogtest

Det går inte att tvinga någon till provtagning, endast polisen har sådana befogenheter. Om eleven vägrar drogtest ges information om misstanken då kvarstår och andra åtgärder kommer att vidtas.

Aa. Handlingsplan upprättas

Ab. Ev. påföljder såsom avstängning från praktiska moment, praktik, studieresor

Regelbunden uppföljning av studieresultat och närvaro sker i samarbete med vårdnadshavare.

Ac. Uppföljningsmöte

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning. Ev. samordning sker med socialtjänsten.

Positivt provsvar

Ba. Nytt möte och handlingsplan upprättas

Elev och vårdnadshavare informeras om fortsatta åtgärder från skolans sida.

Eventuellt beslutas om tillfällig avstängning enligt 5 kap i skollagen. Sådant beslut delges nämnden för Bildning, fritid och kultur via skolchefen. Det interimistiska beslutet gäller till ärendet prövas slutligt av nämnden.

Bb. Ev. påföljder såsom avstängning från praktiska moment, praktik och studieresor

Fortsatt provtagning

Bättre koll på frånvaro.

Regelbunden uppföljning av studieresultat och närvaro sker i samarbete med vårdnadshavare.

Ge eleven extra uppmärksamhet.

Bc. Uppföljningsmöte

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning. Ev. samordning med socialtjänsten.

Negativt provsvar

Ca. Eleven har lämnat de urinprov som överenskommits och resultatet påvisar ingen förekomst av droger. Beroende på den problembild som eleven uppvisat övervägs behovet av andra åtgärder.

Eleven ges extra uppmärksamhet.

Genomförandeplan vid misstanke om droganvändning

4. Kontakta rektor

Vid rektors frånvaro kontaktar personalen kurator eller skolsköterska.
Rektor och kurator eller skolsköterska för samtal med eleven.
Rektor kontaktar polis för informationsutbyte, rådfrågning och ev. anmälan

5. Samtal med eleven

Det första samtalet ger eleven en möjlighet att delge sin reaktion på misstanken. Det av vikt att skolsköterska/kurator/rektor i ett samtal förklarar för eleven så konkret som möjligt vad det är som föranleder misstanken samt vad som kommer att hända härnäst.

6. Mentor och vårdnadshavare informeras

Om eleven är under 18 år kontaktas vårdnadshavare. I de fall då eleven är myndig får vårdnadshavare kontaktas under förutsättning att eleven ger sitt samtycke (sekretesslagen 1980:100, 14 kap 4 §).

7. Möte med elev, vårdnadshavare, mentor, rektor och elevhälsan

En handlingsplan avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och vårdnadshavare.
Eleven uppmanas till drogtest!

Drogtest

Eleven vägrar drogtest

Det går inte att tvinga någon till provtagning, endast polisen har sådana befogenheter. Om vägran informeras eleven om att misstanken då kvarstår och andra åtgärder kommer att vidtas.

Da. Handlingsplan upprättas. Anmälan till socialtjänsten

Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453). Observera att det är *allas* skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn. ”Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter”

Db. Eventuella påföljder såsom avstängning från praktiska moment, praktik samt studieresor

Bättre koll på närvaro

Regelbunden uppföljning av studieresultat och närvaro sker i samarbete med vårdnadshavare.
Eleven ges extra uppmärksamhet

Dc. Uppföljningsmöte

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning. Ev. samordning sker med socialtjänsten

Positivt provsvar

Ea. Nytt möte och handlingsplan upprättas

Elev och vårdnadshavare informeras om fortsatta åtgärder från skolans sida. Eventuellt beslutas om tillfällig avstängning enligt 5 kap i skollagen. Sådant beslut delges nämnden för Bildning, fritid och kultur via skolchefen. Det interimistiska beslutet gäller till ärendet prövas slutligt av nämnden.

14 kap 1 § anmälan till Socialtjänsten

Eb. Eventuella påföljder såsom avstängning från praktiska moment, praktik samt studieresor.

Fortsatt provtagning

Bättre koll på frånvaro

Regelbunden uppföljning av studieresultat och närvaro sker i samarbete med vårdnadshavare.

Eleven ges extra uppmärksamhet.

Negativt provsvar

Fa. Eleven har lämnat de urinprov som överenskommits och resultatet påvisar ingen förekomst av droger. Beroende på den problembild som eleven uppvisat övervägs behovet av andra åtgärder.

Eleven ges extra uppmärksamhet.

Genomförandeplan ”när tips kommit in om att droger erbjudits, köpts, sålts och eller förvaras på skolan/fritidsgården

9. Rektor informerar all personal

Alla tips som kommit in om att elever blivit erbjuden droger, har köpt eller sålt droger eller förvarat droger på skolan eller fritidsgården ska meddelas omgående till rektor. Rektor samlar in fakta och informerar i sin tur all personal om situationen. Alla personal bör vidta stor uppsikt:

- drogtecken hos elever, om skolk hos elever ökar och att elever får ett avvikande beteende.
- om personer som normalt inte brukar besöka skolan/fritidsgården eller skolgården börjar vistas där.
- om stölder, snatterier, ökar och att elever blir av med kläder och värdesaker på ett oförklarligt sätt.
- om elever börjar låna pengar av andra och visar ett beteende på att vara utan pengar helt plötsligt.
- om våld och hot ökar bland elever och raster/håltimmar blir oroliga.
- om vandalisering av lokaler, inventarier och /eller elevers egendom ökar.

10. Personal återkopplar till rektor

Personalen återkopplar till rektor det man tycker är avvikande och de elever man är orolig för.

11. Rektor kontaktar polis om tips och råd

Rektor kontaktar polis för att lämna tips om vad som framkommit. Rektor kan också kontakta polis för rådfrågning.

Ga. Orolig över elev/elever

Om man misstänker någon elev bör genomförandeplan ”misstanke om droganvändning” användas.

Ha. Extra synlig besök av polis

Extra synliga besök av polis på skolan/skolgård/fritidsgård bör genomföras för att visa på att skolan jobbar aktivt mot droger.

Hb. Extra besök av narkotikahund

Efter dialog med lokalpolis och rektor bestäms om ev. extra besök av narkotikahund ska tas in på skolans område/fritidsgård för genomsök av lokaler

Frågor och svar

Är det möjligt att kontakta myndig elevs vårdnadshavare?

Ja, om samtycke inhämtas från eleven. Tips: inhämta skriftligt samtycke redan när eleven börjar i åk 1. Eller inhämta samtycke från eleven i den aktuella situationen.

Citat 1 kap. 5 § SekrL.

"Med stöd av 1 kap. 5 § sekretesslagen kan skolpersonal i vissa fall lämna ut sekretessbelagda uppgifter om en äldre elev till dennes föräldrar även utan elevs samtycke, under förutsättning att det är nödvändigt att föräldrarna får informationen för att skolan skall kunna sköta sina åtaganden – undervisning eller elevvård – gentemot eleven. Bestämmelsen kan också i vissa fall tillämpas vid uppgiftsbyten mellan t.ex. skolhälsovården och annan skolhälsovård" (SOU 2003:103 s71).

Skolan har alltid ett ansvar att kontakta vårdnadshavare vid elev under 15 år. Sekretesslagen ger dock underåriga ett visst sekretesskydd gentemot vårdnadshavaren. Allmänt anses att under tonåren stärks elevens integritetsskydd gentemot vårdnadshavaren med elevens stigande ålder och mognad.

Citat 14 kap § 4 SekrL

"Sekretess för uppgift till skydd för underårig gäller även i förhållande till vårdnadshavare och får inte efterges denne, om det kan antas att den underårige lider men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren." (SFS 2009:400)

Citat: Sekretess i skola och förskola, C. Norström, s 77-78.

"Då barnet kommit upp i tonåren har det i allmänhet nått sådan mognad att det bör åtnjuta ett visst skydd för sin integritet även gentemot sina föräldrar. Det blir här en fråga om en bedömning där man måste fästa avgörande betydelse vid karaktären av den sekretesskyddande uppgiften samt den mognadsnivå som barnet uppnått. Mot den bakgrunden får man sedan göra en menprövning enligt bestämmelserna i 7 kap. 1§ resp. 9 § SekrL.

Menprövning innebär en bedömning av vilka skador barnet kan lida om uppgifterna lämnas till föräldrarna.

Är det tillåtet att visitera elevskåpen?

Elevskåpet är inte ett privat utrymme för eleven. Skåpen kan avses fylla samma förvaringsfunktion som de tidigare olåsta bänkarna i klassrummen. Det är alltså tillåtet att öppna elevskåpen för visitation *dock under förutsättning att eleverna har klart för sig under vilka premisser skåpen disponeras*. Skolan måste därför informera eleverna om att dessa utrymmen endast är avsedda för litteratur och skolhjälpmedel då de tilldelas. Dessutom skall eleven informeras om att skåpen inte är skyddade från skolledningens insyn och att de har

Är det tillåtet att kroppsvisitera en elev?

Enligt regeringsformen (RF 2 kap, 6 § och 12 §) är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Till det allmänna räknas även den offentliga skolan och tillhörande personal varför det inte är tillåtet att utan elevens godkännande genomsöka väskor eller kläder.

Hur upptäcker jag att en elev missbrukar?

På dessa hemsidor finns information på mönster och symtom.

www.can.se

www.nonsmoking.se

www.riskbruk.se

www.drugsmart.se

Vilka regler gäller kring avstängning av elev?

Avstängning av elev på grundskolan får aldrig ske, även om eleven uppträder mycket hotfullt. Grundskoleeleverna har alltid rätt till undervisning. Dock behöver undervisningen inte ske i klassen eller i skolan om eleven utgör ett hot mot andra. Enligt grundskoleförordningen 5 kap. kan undervisningen t ex ske tillfälligt i en särskild undervisningsgrupp i annan skola eller i elevens hem om elevens vårdnadshavare medger det. Undervisningen får dock inte förläggas på detta sätt av disciplinära skäl.

Enligt skollagen 5 kap kan gymnasieskolan vidta ett flertal åtgärder för elevernas tillrättaförande; skriftlig varning, avstängning 14 dagar samt förvisning högst tre terminer utöver den termin när beslutet meddelas. Skolan måste ha ett mycket bra skriftligt underlag för att ett beslut om avstängning eller förvisning skall stå sig i domstol om beslutet överklagas. Skolan är ingen allmän plats vilket innebär att den elev som avstängs inte får vistas på skolan. Avstängning innebär att eleven är avstängd från samtliga skolor i kommunen.

Vad innebär egentligen tobakslagen?

Tobakslagen säger att rökning är förbjuden i alla lokaler som är avsedda för barn- och ungdomsverksamhet. Likaså är rökning förbjuden på skolgårdar och liknande ytor utomhus i anslutning till barn- och ungdomsverksamheter, t ex på förskolor och utanför fritidsgårdar/fritidshem. Det är förbjudet att ha en anvisad plats för rökning på skolgården samt att hänvisa till områden i anslutning till skolan. Rökförbudet gäller dygnet runt. Det är den som är ansvarig för enheten, t ex rektor vid en skola, som ansvarar för att lagen följs. Tillsynsansvaret ligger hos den kommunala tillsynsenheten, miljö och hälsoskyddsnämnden. Det är viktigt att skolpersonalen, gärna tillsammans med elever och föräldrar, bestämmer hur man ska agera om någon röker på skolgården och att alla, skolpersonal såväl som elever, konsekvent håller sig till dessa riktlinjer. Det är ett tydligt sätt att visa att skolans vuxna tar lagens bestämmelser på allvar och framförallt att de bryr sig om elevernas hälsa och vardagsmiljö.

Tobakslagen innefattar inte snusning men tydliga riktlinjer kring detta är viktigt för skolans förebyggande arbete.

Vad säger lagen om langning och innehav av narkotika?

Langning av alkohol och narkotika är en kriminell handling och skall anmälas till polis av rektor. Elever under 20 år kan inte införskaffa alkohol utan att det föregåtts av langning, förutom öl (det som tidigare kallades folköl), där gränsen är 18 år. Skolområdet är att betrakta som allmän plats varför alkoholförtäring är förbjuden.

Narkotiska preparat (som ej föreskrivits av läkare) får enligt svensk lagstiftning inte användas eller innehas på skolområdet eller annan plats. Polisanmälan görs av rektor.

Har skolan rätt att omhänderta påträffade droger inom skolans område?

Skollagen 5 kap. Trygghet och studiero; 6§Rektor eller lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande.

Om tvivel råder huruvida skola får agera genom att omhänderta ett föremål så har skolan alltid rätt att frysa läget i väntan på polis. Fryst läge innebär att material inte rörs/ används av dess ägare eller annan.

Källförteckning

Norström, C (1999) *Sekretess i skola och förskola*. Göteborg: Gothia

SOU 2003:103, *Sekretess i elevernas intresse*

SFS 2009:400, Sekretesslagen

SFS 1992:394, Gymnasieförordningen

SFS 2001:453, Socialtjänstlagen